

terwijl het vak snel aan betekenis won. Voor de Akademie was ingrijpen daarom een zaak in het belang van de wetenschap. 'Zuiver' onderzoek bleek evenwel geen waarborg voor wetenschappelijke kwaliteit. In de jaren zeventig nam men geen genoegen meer met een situatie waarin onderzoekers maar wat mochten aanklooien en waarin promovendi niet zelden geheel aan hun lot werden overgelaten. Op verschillende instituten hadden crises en reorganisaties plaats. De KNAW bleef vasthouden aan zuivere wetenschap, maar nu in de vorm van coherente onderzoeksprogramma's.

Het zal duidelijk zijn dat de KNAW de onderzoeksvrijheid die zij met haar ideaal van zuiverheid propageert niet aan haar eigen geschiedschrijvers gunt. Faasse verdient daarom bewondering dat zij haar vooraf bepaalde, sterk heterogene materiaal toch vanuit een duidelijke wetenschappelijke vraag heeft weten te behandelen. Daartoe heeft zij wel radicale keuzes moeten maken. De inhoudelijke kant van het werk binnen de instituten komt er bekaaid af. Evenmin wordt een poging gedaan om een vergelijking te maken met gelijksoortige instellingen in binnen- of buitenland. Wel wordt, zij het vrij summier, gewezen op maatschappelijke achtergronden. De profileringsdrang van de KNAW in de jaren vijftig had uiteraard te maken met de algehele expansie van het wetenschappelijk bedrijf in die periode. En de reorganisaties in de jaren zeventig hingen niet alleen samen met de economische neergang, maar zijn ook niet los te zien van het bredere maatschappelijke debat, waarbij de maatschappij meer verantwoording eiste. Men wordt evenwel amper gewaar dat in de jaren zeventig bepaalde kringen het hele concept van 'zuivere wetenschap' zelf ter discussie stelden. De behandeling van de laatste periode maakt als geheel een minder gedegen indruk dan de rest van het boek. Mogelijk heeft het feit dat de hoofdpersonen hier veelal nog in leven of zelfs in functie zijn Faasse parten gespeeld.

Het boek laat dus zeker vragen open, maar wilde men een losse collectie *faits divers* vermijden, dan was dat onvermijdelijk. Wat er ligt, is een scherpzinnige en waardevolle bijdrage aan de geschiedenis van de wetenschap in Nederland, geschreven in een zeer leesbare, licht ironische stijl. Wel vraag ik mij af waarom de Akademie haar historie niet wat netter uitgeeft. Het eerste het beste proefschrift ziet er tegenwoordig fraaier uit.

Rienk Vermij

P. J. Verstraete, *Leven en werk van Arthur de Bruyne* (Kortrijk: P. J. Verstraete, 1999, 158 blz., BF560,-, ISBN 90 803018 3 3).

De Kortrijkse veelschrijver Pieter Jan Verstraete waagt zich in zijn nieuwe boek weer aan een ikoon van het uiterst rechtse Vlaams-nationalisme. Na biografieën over onder andere Reimond Tollenaere en Odiel Spruytte is nu Arthur de Bruyne (1912-1992) aan de beurt, de 'geschiedenis-paus van 't Pallieterke'.

Verstraetes studie valt uiteen in een levensschets van De Bruyne, een doorlichting van zijn oeuvre en een bibliografisch gedeelte. In het biografische deel komen we te weten dat De Bruyne uit een flamingantisch gezin stamde, dat de jonge Arthur gretig las, gefascineerd was door het Verdinaso, dertig jaar werkte als onderwijzer in een dovenschool en in april 1936 debuteerde als auteur. Verder dat hij tijdens de Tweede Wereldoorlog lid werd van het Vlaamsch nationaal verbond, aan collaboratiebladen meewerkte, dat hij na de bevrijding de dans van de repressie ontsprong en bijdragen begon te schrijven voor het antirepressieweekblad *Rommel-pot*. Tenslotte dat zijn naam vooral verbonden blijft aan de reeks artikelen over collaboratie en repressie die tussen 1956 en 1987 in 't *Pallieterke* verscheen en dat hij zijn stempel drukte op de historische beeldvorming van de Vlaams-nationalistische rechterzijde.

Wie na deze te lange opsomming van losse feiten naar adem moet happen, weet meteen waar hij met dit boek aan toe is. Verstraete biedt een schat aan feitelijke informatie, maar vergeet de synthese. Symptomatisch is dat het tweede hoofdstuk, de kennismaking met het oeuvre van De Bruyne, niet meer is dan een samenvatting van zijn belangrijkste publicaties en de persreacties erop.

Wat Verstraete bewondert in De Bruyne 'is dat hij vertelt zonder zelf een standpunt in te nemen' (56). Dit is vreemd want De Bruyne heeft immers de uiterste grenzen van de geëngageerde geschiedschrijving verkend. E. H. Kossmann bijvoorbeeld was van mening dat zijn werk *De kwade jaren* zo een expliciete rechtvaardiging van de collaboratie was dat het in Nederland nooit gepubliceerd had kunnen worden.

Verstraete zelf koketteert met zijn 'onvooringenomen houding' (131), maar hij ontwijkt alle netelige vragen die een onbevooroordeeld historicus moet stellen. Enkele voorbeelden: waar kwam De Bruynes 'volksdietsse overtuiging' (15) vandaan? Verstraete verwijst enkel naar zijn bewondering voor Wies Moens. Meer dan een tautologische verklaring — vanwaar die sympathie voor Moens? — is dit niet. Als De Bruyne beweert dat hij eind 1940 'ten zeerste' verbolgen was over een pro-nazi stuk in het blad *De Blauwvoet* ('Ik wist immers wat het nationaal-socialisme zoal inhield. Al vóór de oorlog had ik in 1935 *Mein Kampf* gelezen. De lectuur van het boek heeft me ongetwijfeld behoed voor een aantal vergissingen...'), waarom schreef hij dan in 1942 en 1943 nog voor *De nationaal-socialist!* Enzovoort.

Dit werk — in eigen beheer uitgegeven — had best een redacteur kunnen gebruiken. Wie het soms wel erg kromme Nederlands wil volgen, moet zich in allerlei bochten wringen. Een willekeurige greep uit het aanbod: zich een kennis van Engels aaneigenen (10); 'Voor het activisme toonde De Bruyne weliswaar begrip maar vond hun optreden ongepast' (11); 'De stichting van de [NSJV] in juli 1941 luidde meteen de doodsklok over het DJ V, en het definitieve afscheid van Arthur uit de jeugdbeweging' (17); Verstraete verwerpt de tendens aan de universiteiten 'om het Vlaams-nationalisme van de jaren dertig en veertig, als vanzelf te vereenzelvigen met fascisme en nationaal-socialisme. Of op zijn minst te etiketteren met een neiging tot of een overhellen naar' (131).

Eindigen we met een positieve noot. Het bibliografische gedeelte bevat 1286 referenties naar publicaties van en over De Bruyne, overzichtelijk gerubriceerd en volledig ontsloten met een trefwoordenregister. Voorwaar een handig werkinstrument. Kortom, hoe geslaagd dit boek ook is als bibliografisch naslagwerk, zo zwak is het als biografie.

Maarten van Ginderachter

J. P. E. G. Smeets, *De politietroepen 1919-1940. De politie-militair als steunpilaar van het wettig gezag* (Dissertatie Leiden 1997; [Buren]: Museum der Koninklijke Marechaussee, 1997, 232 blz., f49,50, ISBN 90 9010555 7).

Aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog kende Nederland vier soorten politie: grote en middelgrote steden hadden eigen gemeentepolitie, kleinere plaatsen beschikten over gemeenteveldwachters, het platteland had rijksveldwachters en tenslotte was er het Wapen der Koninklijke Marechaussee. Leden van dit korps waren altijd beroepsmilitairen die een lange en gedegen opleiding kregen: na een militaire training ontvingen zij een volledige justitiële scholing, zodat zij voor burgerpolitietaken evengoed bruikbaar waren als hun collega's van de andere politie-eenheden. De marechaussees, meestal bereden, bewapend met cavaleriesabel en pistool of karabijn en getooid met kolbak en nestels op de linkerborst, boezemden het nodige ontzag in.